

Tıraş Bıçaklarının da kralı vardır...

STAR

Tıraş Bıçakları, yüzünüzde bir tüy gibi kayar

STAR

Tıraş Bıçağı, cildine itina eden zevk sahiplerinin tıraş bıçağıdır.
Her yerde ısrarla arayınız.

İŞ

Türkiye Sosyoloji Mecmuası
Müracaat:
P. K. 16 Beyazıt - İstanbul

Bilgi

İstanbul Muallimler Birliği organı
Tavsiye ederiz.
P. K. 790 - İstanbul

Bizim Yayla

Konyada çıkar
Aylık Edebiyat - Fikir - San'at
Dergisi
Posta kutusu: 22 - Konya

TURAL

KOMPRİMELERİ

ÖKSÜRÜK
BRONSİTİ
GEÇİRİR.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA
ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ

Ekim 1950

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Battal Menkibesinden Yeni Destana Doğru	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Çamranın Alan Köyünde Ekin İşleme	Veli VAROL
Beşiktaş, Kasımpaşa, Cibali ve Ayakapıya Ait Rivayetler M. Halit BAYRI	
Onsekizinci Asır Şairlerinden Sefilî'nin Bir Destanı	Cahit ÖZTELLİ
Âşık Ömer'in Yeni Şiirleri -2-	Hikmet DİZDAROĞLU
Uludağ Etnografyası: Çocuk Yaşayışı	Ali Rıza YALGIN
Cihanbeyli Mânileri (Son)	İMAMOĞLU İsmet
Yapılan Bir Yanlışlık	Raci DAMACI
Âşık Şarkışlalı Veysel Şatıroğlu -2-	İhsan HİNÇER
Bir Masal: Ayı ile Keçi	Celâl KİŞMİR
Garip Destanı (Şiir)	Konyalı Âşık Mehmet YAKICI
Koşma (Şiir)	Suna MERZE

Sayı: 15

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

280

281

Tıraş Bıçaklarının da kralı vardır...

STAR

Tıraş Bıçakları, yüzünüzde bir tıy gibi kayar

STAR

Tıraş Bıçağı, cildine itina eden zevk sahiplerinin tıraş bıçağıdır.
Her yerde israrla arayınız.

İŞ

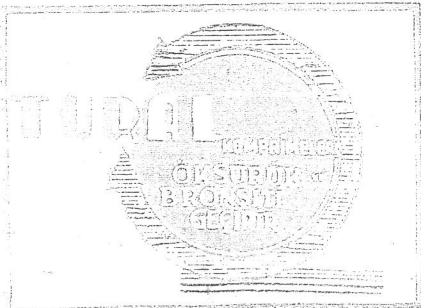
Türkiye Sosyalist Meccması
Müracaat:
P. K. 16 Beyazıt - İstanbul

Bilgi

İstanbul Muallimler Birliği organı
Tavsiye ederiz.
P. K. 790 - İstanbul

Bizim Yayla

Konyada çıkar
Aylık Edebiyat - Fikir - Sanat
Dergisi
Posta kutusu: 22 - Konya

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA
ÇIKAR, HALKEBĞİSİ DERGİSİ

Ekim 1950

İÇİNDEKİLER:

Detel Mektubundan Yeni Destan Doğru Behcet Kemal ÇAĞLAR
Çukurca'nın Ana Köyünde Şiir İşleme Veli VADOL
Doğruca, Konya'da, Cibali ve Arslan'da Ali Rıza'yı ve H. Naki SAYRI
Çocukların Her Şeyden de Çoklu Bir Destan Cahit ÖZTEPELİ
Aşk Üzerine Yeni Şiirler --2-- İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Yıldız Edebiyatçı: Çocuk Koyun Ali İzzet KALÇI
Günümüzün Edebiyatçıları (Gen) İsmail DİMİTAĞÖZLÜ İzzet
Taylan ile Koyun İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Aşk Üzerine Yeni Şiirler --2-- İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Dünya'nın Aşk ve Koyun İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Genç Destan (Gen) İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Koyun (Gen) İsmail DİMİTAĞÖZLÜ
Koyun (Gen) İsmail DİMİTAĞÖZLÜ

Ekim 1950

Ekim 1950

BİR VE YAKIN İLAKA... ..

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN: İHSAN HİNÇER

SAYI: 15

EKİM 1950

YIL: 2 - CİLT: 1

Destanlarımız:

«BATTAL» MENKABESİNDEN Yeni Destana Doğru

- Behçet Kemal ÇAĞLAR'ın bir
kenuşması -

Şimdiye kadar kâh Yunus'tan, kâh Seyra-
nîden dem vururken vereceğimiz örneklerin
muhtakak muayyen bir saire ait diye kestiri-
lip atlamayacağını tekrar tekrar söyledik. Hoş,
bunların bizi sarıp büyüleyen en kuvvetli, en
çekici tarafı Türk halkının müşterek malı,
Türk ruhunun sadık ifadesi olmalarıdır. Öyle
ise asıl kıymetli olanlar bir tek adama mal e-
dilmeyip halkın ruhundan kopup geldiği baş-
tan kabul edilmiş anonim eserlerdir: Türkü-
ler, masallar ve hece destanlar. Asıl bunlardır
ki, Anadoludaki yüz yıllar boyu duygu ve
düşünce, âdet an'ane kaynaşmasının hem halis
mahsulleri, hem biraz paslı ve kırık dökük
de olsa sadık aynalarıdır. Paslı diyoruz, evet,
ne çare ki elimizde ilk safiyetini muhafaza e-
den, manzum kısımları doğru dürüst bize ak-
sedebilen destan pek azdır. Bunlar zaman za-
man dini vevdlerle yeni baştan işlenmiş, tür-
lü hurafelerle karıştırılarak ağıdalanmıştır. A-
nadolumuzun Türk ve İslâm akınlarına ilk
sahne olduğu zamanları insan ve iklimi husu-
siyetleriyle dile getiren en eski ve köklü men-
kıbeler Battal Gazi hikâyelerinde yer almıştır.
O zamanki Bizans ve Şam kaynakları her taar-
ruza veya muhasarada bizim orduların sıkışıp

bocalayacağı tuttu mu, birden ileri atılıp sura
tırmanmaya, gedik açmaya ön ayak olan iri
gövdeli, beyaz atlı bir kahramandan bahset-
mekte, adının Battal olduğunu da kaydetmek-
tedirler. Malatya yakınlarındaki Tohma vâdi-
sinden bir canlı sel gibi koparak Anadolu iç-
lerine akıp giden yığitlerin başındaki Battal'ı
halk kendisine anayurdu kazandıran kahraman
olarak asırlarca ruhunda yaşatmış, hayalinde
büyütmüştür. Ona mucizeli bir ömür, dev gibi
bir kuvvet, melekçe bir tabiat yakıştırmıştır.
Biz bu destanın (Menakib-i gazevat-ı Seyyid
Battal Gazi) adı ile (Şirket-i Hayriye-i Saha-
fiye) tarafından 1913 de yayınlanan aslını in-
ce eleyip sık dokuduk. İçinden Acemâne mü-
balâğaları, Anadolunun fethi ile yakın ilgisi
olmayan vak'aları ayıkladık. Halk ağzına sadık
kalmaya çalışarak nazma çevirdik. Böylelikle
bu eser tek şahsın değil halk muhayyesinin
müşterek mahsulü mahiyetini kaybetmemiş o-
luyor. Denizden gelip, denize giden damlalar..
Destan şöyle başlıyor:

Söz de vermiş saz da vermiş Yaradan
Sekulum da su sızmasın aradan
Allah adın zikredelim evvelâ
İnsanlara göz atalım sonradan

T. C. ZİRAAT BANKASI

VADESİZ HESAPLAR HESAPLARI
100 YILI HİRAMİYETLERİ
İSTANBUL ve ANKARA'DA

8 Ev

AYRICA:

200.000 Lira

Para Hiramiyetleri.

Acile 150 liralık bir hesap açtırınız.
Her 150 lira için aynı bir kura
muamelesi yapılacaktır.

10 Mart, 15 Mayıs gıllığılarında yalı-
nız para İkramiyetleri: 30 Haziran,
31 Temmuz, 30 Ağustos, 30 Eylül,
23 Ekim, 20 Aralık gıllığılarında ise,
başlamında 250 ev olmak üzere her
25 liram para İkramiyetleri vardır.

İkramiyeye giriş şartlarını
Bankalarımızdan öğreniniz.

SÜMERBANK

Sermayesi: 200.000.000 Türk Lirası

Merkezi: ANKARA

Şubeleri: İSTANBUL, GALATA
ve BAĞLIKÇI

Vadeli vevdlerin temerruf
maddesinde de dâhil mevcuttur

en yüksek şartlarla
kabul eder.

Bir var imiş bir yok imiş diyelim
Vay çilemez ne çok imiş diyelim
Yedi ceddimizi dile getirip
Gönlü gözü ne tok imiş diyelim
Dinlemeye belki vaktin boş ola
Dinleye dinleye gönlün hoş ola
Koptu bizim gönlümüzden bu destan
Kulak veren ayağ ise baş ola

Böyle destanlarda kahramanın silâhi ve a-
tı muhakkak efsanevi bir hüviyet taşır. Ya es-
ki ünlü bir kahramandan devralınır, yahut ta
tabiatla başı boş durup sahibini beklerken bir
mucize ile ele geçirilir. Bakalım bu destanda
nasıl oluyor: Kahramanımızın babası Hüseyin
Gazi bir gün ava çıkmıştır:

Hüseyin Gazi de namlı akıncı
Kâfir üzerine yola çıkınca
Kimildar acıkmış ejderha gibi
Bir çalıta beş baş alan kılınca

Atı rahvan binmiş gibi kayığa
Selâm verir dağa taş höyüğe
Keklik avlar tavşan avlar avunur
Rastlar en son bir alaca geyiğe

İri gözler iki damla bal gibi
Boynuzlar da kışa girmiş dal gibi
Günün ilk ışığı vuran derisi
Sarı gibi yeşil gibi al gibi

Bir ürkmüşe bir de nazlıya benzer
Sevinçliye benzer yaşlıya benzer
Kerem ister ana Kerem eylemez
Dağdan dağa kaçan Aslı'ya benzer

Döner kalmayınca yela mecali
Süzer gözlerini kaftın misali
Hüseyin de gözlerinin önünden
Geçer gençken sevdiğinin hayali

Gayri nasıl versin avın hakkını
Buğulu gözler bu görmez yakını
Bakar kendi yayı düşmüş efinden
Geyik gözleriyle atmış okunu

Bir kayaya çıkar kan ter içinde
Bir in ağzı görür güller içinde
Geyik son bir defa bakar ardına
Bu inin kaybolur gider içinde

Koklamadan solan deste misali
Telde sekip giden beste misali
Ezilmiş de yürür gider mağraya
Dykuda yürüten hasta misali
Bakmış bir mızrağı çıkarır yerdan
Mağramın ötesi dillerin birden

Gözünü alıştır bak dört yanına
Göç kaç emanet var kaç namlı erden
Düğün evi gibi donanmış duvar
Demirden kılıç var gümüştan zırh var
Bir yanda Davudun altın kalkanı
Bir yanda Aliden kalma zülfikâr

Cenge yarar cümle âlet bu inde
Velhasıl var bir keramet bu inde
Adı sanı dünyalara ün salmış
Her yiğitten bir emanet bu inde
Hüseyin sevk ile sırar yerinden
El atar birine tutar birinden
Kılıç kalkan ile şakırdayınca
Bir at kişnemesi gelir derinden

Mümkün değil ürpermeden duyması
Çılgının kendini dilden soyması
Sanki yiğit yok ta insan oğlunda
Bir atın ağzında erler nârâsı

Atı da sorarsan zorlu oyunlu
Güvercin derili ceylân boyunlu
Hopalı sanırsın suya dalınca
Dağa tırmanırken sanki Eğinli

Dört bacağı dört müjde dört umuttan
Yelesi samurdan gözü yakuttan
Hızca da renkçe de ayırdeñilmez
Kursunî gökteki beyaz buluttan

Kışnedi mi yer gök oynar demişler
Şahlandı mı ovalar dar demişler
İn midir ein midir asımı sorma
Adıyla sanıyla Aşkar demişler

Oğlan köşkte büyüyecek, küheylân ahırda,
Günün birinde masalın mağarasından baba 2-
liyle seçilip getirilmiş silâhları kuşanan genç
yiğit bu kir ata binecek, kaderinin, kısmetinin
yoluna düşecek:

Vaz geçip şehirde sıra gütmeyden
Yola erken çıkar baca tütmeden
Dört köyü dört nala geger de gider
Aşkar'ı kişnetir horoz ötmeden

Yâr kâküllü gibi elde yelesi
Bu at derdeğmeden derdi bilisi
Ya başına babasının beş on baş
Ya bu yolda göz kırpmadan ölesi

Gecede kimisi nifak götürür
Kırkı vuslat kıza fırak götürür
Beyaz aklı ak ahnı güvâri
Tepeden tepeye şafak götürür

Ama durun da her şeyden önce yiğitimiz
bir tarif edip göz önüne getirelim:
Oğlanı sorarsan nur topu yüzü
Ezrailî görsün kırılmaz gözü

Kitabı gördü mü diz çöker kalır
Atına bindi mi yıldırım hızı
Kuşağında hançer de var divit de
Görgülü de bilgili de yiğit de
Sözde sazda yok şehirde menendi
Birinci nişanda avda ciridde

Uçan kuşu vurur yere indirir
Bulut olsa gâvur yere indirir
Eli değse yaban elde batıya
Salmış gibi sürür yere indirir

Pehlivan yok bazusunu bükmeye
Kızlar hazır önünde diz çökmeye
Deseler kâfirin göğsünde nişan
Göge çıkar yıldızları sökmeye

Meydanlarda selcesine taşar da
Düşmanına şahinleyn koşar da
İnsanı bir daha hayran bırakır
Nemi beğendiler gibi şaşar da

Vurur atı gibi hırsına da gem
Elinde denk olur kılınca kalem
Nasrettin'in cediti sanır dinleyen
Erdi mi Yunus'tur sevdi mi Kerem

Kahramanımızın bir de sevgilisi var elbet.
Bizans kayserinin dünya güzeli kızı. Bizansın
uç kalesi Mamuriye'ye babasının ödünü almak
için akın ettiğinde birbirlerini hayal meyal gör-
müşler. Amma, birinin yiğitlik şanı, ötekinin
güzellik şöhreti çoktan dillere destan. Bu te-
sirlere birbirlerini sevmelerine, bu kadirlik
görüşmeleri yetmiş de artmış bile. Şimdi gö-
relim destan, kızı nasıl anlatıyor:

Babası çok baksa kaşı çatılır
Gören göz kamaşır gönül tutulur
Uçunda ölüm de olsa yüz saat
Ak göğsünde göz kırpmadan yatılır

Bire kırk verecek toprağa benzer
Sımsıkı giyimli çıplağa benzer
Yürüyüşü titrek burun kanadı
Ceylânı andırır kırağa benzer

Bir yaman beledenin yaman güzeli
Gören der bu ahır zaman güzeli
Başka şeye benzetmenin yeri yok
Emsali bulunmaz insan güzeli

Ne sevdiği vardır ne seveceği
İşretten kumardan bitkin erkeği
Yalanın dolanın kaynağı şehir
Bir er yok alın ak güçlü bileği

Bir er ki hoyratça girsin bu bağa
Gelsin can bahası gül koparmağa
Kurulsun gönüne beşimini de
Alsın tüy minderden bassın toprağa

K O S M A

Bir ateş var yüreğimi dağıtayan
Gün mü solgun, ay mı ölgün bilemem
Bana n'eldü; ben miyim bu ağlayan?
Niçin oldu, ne oldu ah bilemem.

Hem ağlarım hem gülerim halime
Eli bile değmemiştir elim
Ne kasdetti benim garip gönlüme
Neden üzdü beni böyle bilemem.

Ne kaçarsın iştince adımı
Dün gece ben geri aldım vadimi
Haber aldım; etmezmişin yadımı
Rüya mıydı, doğru mu ah bilemem.

Ben hayalle, hâtrayla doluyum
Allahımın kadersiz bir kuluyum
Hasret çeken dertlilerden biriyim
Bu âzabın zevki nedir bilemem.

İçim titrer senin lâfın olunca
Gelir misin benim çilem dolunca
Gençliğimin taraveti solunca
İster miyim dönmeni; yok, bilemem.

Ümid etmek ne de güzel avutur
Gurbet eller seni benden soğutur
Sevilenler ne de çabuk unatur
Doğru mudur, yanlış mı ah bilemem.

Ne'nin şüphe yüreğimi dağıtıyor
Kararsızlık ellerimi bağtıyor
Şunu bil ki yâr seninçin ağlıyor
Ümitli mi, yaralı mı bilemem.

Alacaklar kalemimi elimden
Neye yarar? Ben ayrılmam yolumdan
Zaten dostlar yaralıyım dilimden
Derdime sen derman mısın bilemem.

Ben aşıkım diyar diyar gezmeğe
Sazım çalıp türlü destan düzmeğe
Yâr bahane; dostlar bunu sermeye
Deli miyim, divane mi bilemem.

ÇUMRANIN ALAN KÖYÜNDE

=> Ekin İşleme [*]

Yazan: Veli VAROL

Bu terlemeden sonra, bilhassa mütemadiyen sıcakta dururken su içmemek olmaz. Bu taktirde su getirebilecek büyüklükte bir çocuk varsa - ekseriyetle olur - Ona bağırarak, yoksa ekin işleyenlerden en küçüğü ve en çok ta kız olan gider. Ya büyücek bir tasta veya boduçta su getirilir. En büyükten başlanır ve büyüklük sırasıyla hemen hemen aynı boduçtan veya tastan içerler. Hele tastan içerken muhakkak burnundan da bir iki ter damlası suyun içine düşer. Fakat bu, kimsede tiksinti uyandırmaz. Kazara su; bir büyükten evvel bir küçüğe verilse, o küçük su vereni ikaz ederek:

— Mehmet dayıya veya Emine abılaya -ablaya- versene diye onlara gönderir. Hemen hepsi istisnasız oturarak içerler.

Dinlenecekleri veya yemek yiyecekleri zaman işledikleri ekinden meydana gelen desteleri çekerler -toplarlar-. Desteyi çekmek erkkelere onlardan dökülen kelleleri(22) toplamak ta kadınlara ve küçük çocuklara aittir. Öyle vakti yemek yiyeceklerinde hep bulgur pıfıvı pişirirler. Gölgede oturup, bu pilâvın yanına, soğusun diye ağacın dalına astıkları yannığın içindeki ayranı bir tasın içine boşaltarak iştah ile ve tatlı tatlı yerler. Köylülerin sağlam olmalarındaki sebeplerden birisi de bilmem bu tek ve iştahlı yemek yemeleri midir? Ekin işlemek, bitinceye kadar her gün böyledir. Burada bir de ekinlere âriz olan hastalıkları söylemek isterim. Hepimizin bildiği buğdayın, arpanın v.s. nin körlleşmesi vardır. Bunda tane, kapkara olur. Çaresi, ekin ekilirken tohumun, köylülerin göktaş dedikleri göztaşı ile karıştırılarak ekilmesidir. Bir de ekinin kınacık getirmesi hali vardır. Bu da yağmurun fazla yağmasından olur. Ekin boya kalkmakla beraber tane vermez. Daha doğrusu beklenen normal tareyi vermez. Bunun da çaresi yağmurun karar ve vaktinde yağmasıdır. Bu ise insan kudretinin dışındadır. Ekinler için zararlı

(*) İlk yazılar 6. ve 9. sayılarımızda 95-98. ve 141-142. sayfalarımızda çıkmıştır.

üçüncü bir hal daha vardır. Bu bir hastalık değil, dışarıdan ika edilen bir zarardır. O da köyde bambul dedikleri — son gazetelerin yazdıkları güney illerdeki kımıl'dır belki — bir böceğin buğday başına ikişer, üçer tane yapışıp onu yemesidir. Buna karşı ne yapıldığını bilemiyorum. Yalnız, ekini bambul bürümüş, tüketip gider dediklerini duyardım. Bir dördüncü âfet vardır. O da çekirge'dir. Allah saklasın — bugün insanları saran âfet gibi — girdiği yeri sömürür ve çöl haline getirir. Bunun için aldıkları tedbir şudur. Çekirgenin geldiğini tellâl köylüye haber verir. Eli çalı tutan herkes onun geldiği tarafa gider — Dağlık olduğundan mıdır nedir bilmiyorum, çekirgenin yürüyerek geldiğini söylerlerdi. — Ellerindeki çalı ile akşama kadar çekirge öldürürler ve böylece daha ekine gelmeden önüne geçilir. Habersiz gelirse o vakit felâket olur.

Şimdi de ekini bitiren bir ailenin ne yaptığını izah edelim: Birisi gündüz ekini bitirirse başka tarladaki ekinine gider. Fakat oraya gitmeden önce yakınında ekin işleyen kim olursa olsun — meğer ki kan dâvası güttükleri birisi olmaya — ona yardım eder. Yardım etmezse çok ayıp sayılır. Bir de; bütün köylü ekini bitirmiş, birisi her nasılsa bitirememiş. Bu kimse bütün köyden ırgat toplar. Kime söylese o muhakkak gelir. Eğer çok mühim bir sebepten ötürü gelemecek olursa yerine birisini gönderir. Böylece, ekini geri kalmış kimsenin ekini de köylü imece halinde toplanıp bir günde bitiriverirler.

Böyle toplu bir halde ekin işlenirken işleyenleri çoşturmak maksadiyle birisi sadece ekin türküsü denilen şu türküyü söyler. Bunun herkes kendi ekini işlerken de söyler:

EKİN TÜRKÜSÜ

Of!.. Ooooooff..

Bir gider de beş ardıma bakarın

Ale (23) gözden ganlı (24) yaşlar dökerin

Bu ayrılığı yedi yıldır çekerin

Çekevin ayrılık seni bir zaman

Halk Şairleri:

XVIII. ASIR ŞAIRLERİNDEN

=> Sefilî'nin Bir Cenk Destanı

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Aşağıda yayınladığımız destan şu tarihi olaylara uymaktadır:

Birinci Mahmut devrinde (1736) Rusya, Kırım Hanı ile aralarında çıkan ihtilâf üzerine Kırımı zaptetti. Rusyaya Avusturya da iltilhak ederek Osmanlı hükümeti ile harp başladı. Düşman tarafından Eflâk işgal edilmiş, Vidin muhasara edilmek istenmiş, Niş'i zapt ederek Sırbistana yürümüşlerdi. Diğer bir orduları da Bosna'yı her taraftan sarmıştı. Buna mukabil Bosna valisi Hekimoğlu Ali Paşa topladığı kuvvetlerle düşmanı üç sene uğraştırdı. Ve Avusturyalıları geri çekilmeğe mecbur etti. Öteki cephelerde de Türk orduları düşmanı geri attı. Belgrad'ı muhasara etti. Ruslar da mağlûbiyete uğradılar. Fransanın tavassutu ile birinci Belgrad muahedesi yapıldı.

~~~~~

Yaz gelir de her dereler merdolar (25)

Sivrisinek ağzı ballı kurdolar (26)

Sen gidersen içerime derdolar (27)

Dertlerini çekemen gelin..

Havayısın (28) âli gönüm havayı

Gün doğmadan savku (29) vurur ovayı

Türkmən kızı gaterlemiş (30) deveyi

Yedeğine almış arzûleyor (31) silayı

Yüce dağ başında çifte çifte çifte anızlar

Hey gidinin gızı seni bana gomazlar

Senin için geçirdiğim namazlar

Ahrette de soru-suval (32) çoğumuş (33)

Yüce dağ başında yanar bir ışık

İşığ bekleyen de bir garip ışık

Kız senin zülflerin (34) neden dolaşık

Ben de seni yaradannın guluyun (35)

Veli VAROL

22 — Başak. 23 — Elâ. 24 — Kanlı. 25 —

Mert olur. 26 — Kurt olur. 27 — Dert olur.

28 — Havaî. 29 — Işık. 30 — Katarlamış. 31 —

Arzuluyor. 32 — Sual. 33 — Çokmuş veya çok

imış. 34 — Zülflerin. 35 — Kuluyum.

Bu askeri muvaffakiyetler ve ordumuzun yürüyüşü ve zaferi aşağıdaki destanın söylenmesine vesile olmuştur. Destanda hicri (1152) yılı gösteriliyor ki harbin son senesi ve ordumuzun Belgrad'a yürüyüşü hengâmesini anlatmaktadır.

Destanın kaili (Sefilî veya Sefil) kimdir? Şimdilik bunu bilemiyoruz. Herhalde bir yenicî şairi olacaktır. Vak'a'ya bizzat şahit olduğu açıkça görülmektedir. 18. asra ait mehzarlarda bu adda bir şaire rastlanamıyor. Daha sonraki asırlarda Sefilî mahlaslı birkaç şiire tesadüf edilse bile bizim bu destanı söyleyene ait olduğu şüphelidir.

Ey gönül meydan açıldı elde çevgân oynadı

Sinelerden zeyn aluben yâreler can oynadı

Şahdamardan revan oldu misali sersebil

Göya fiskiyalardan serpillip kan oynadı

Çektî sancağı resulü ol vezir muhterem

Haktaalâ lütfü ihşan eyleyip kıldı kerem

Zelzele oldu kıyas eder Fırıstehler ol dem

Allah Allah narasından arşı rahman oynadı

Basdı İslâm askerini ol lâin vakti şafak

Tâbi toplar ateş oldu gaziler de dest berk

Ruhsatı Sultan Mahmud'a ihşan edüp kıldı Hak

Atılıp toplar bu şevkle bahri umman oynadı

Andan ihşan etti tabur fethi Rabbülmeccit

Var idi kırk bin kadar kâfirlerin eğni hadit

Çalışup din uğruna çok gazi oldu şehit

Bağı cennette safadan huri gılman oynadı

Gaziler din uğruna çok kıldılar cengi savaş

Hun-i a'dadan döğendi yerleri ahmer kumaş

Ta Hisarcık'tan Belgrad'a varınca doldu baş

Bin iki yüz elli iki çok ügî uryan oynadı

Sefilî'nin söyler bu cengin vasfın âlîde destan

Ta kıyamet haşrolunca söylenür bu rayşan

Böyle cengi cidal oldu bir zaman da kahraman

Seyredüp İsrâfil anı elde mizan oynadı

İstanbul Folkloru:

**Beşiktaş, Kasımpaşaya, Hasköye,
Cibali ve Ayakapıya Dair Rivayetler**

Yazan: M. Halit BAYRI

Beşiktaş eskiden «Taşbeşik» derlermiş. Bunun sebebi de burası henüz ormanlık halinde iken «Yaşka» adında bir papas büyük bir kilise yaptırmış, Hazreti İsanın beşiğini Kudüsteeki Beytüllahimden getirerek bu kiliseye koymuş. Hazreti İsayı çocukluğunda bu taş tekne içinde yıklarlanmış. Taş beşik konulduktan sonra kiliseye «Taşbeşik» kilisesi adını vermişler. Papas ölünce İsanın taş beşiği, bu taş beşikten doğmuş ve İstanbulun fetihini Ayasofyaya nakletmişler. İşte Beşiktaş adı bu taş beşikten doğmuş ve İstanbul fetihinden sonra bugüne kadar yaşamış ve kullanılmıştır.

Başka bir rivayete göre, Barbaros Hayrettin Akdenize çıkacağı zaman gemileri burada demir atınca halatları bağlamak için kıyıya beş tane taş direk koymuş, uzun müddet gemiler bu direklere bağlanmış. Bu sebeble buraya önce «Beştaş» denilmişse ve kullanıla kullanıla «Beştaş», «Beşiktaş» şeklini almıştır.

**

Kasımpaşa hakkında halk tarafından söylenen herhangi bir efsane ve rivayet yoktur. Ancak Evliya Çelebi, biri «Dayak divanesi», biri de «Boynuzlu Ahmed Dede» adlarında Kasımpaşalı iki meczubdan bahsetmektedir. Dayak divanesi, her zaman çıplak gezerdi, İstanbulun şiddetli soğuşunda Okmeydanında kar içinde yattığı halde yanakları terlerdi, iki eli omzunda sokaklarda dolardı.

Boynuzlu Ahmed Dede, Kasımpaşada Koca Hasan oğlu denilen bir Yeniçerinin evinde otururdu. Uzun günlerde Kasımpaşa salhanesinin üstüne çıkar, gelip geçene:

— Şalla, Kâbeye gidesin Ahmed Çobu, şalla Kâbeye gidesin Mehmed çobu, diye söz atardı. Garibi şudur ki, Ahmed Dede ömründe hiç görmediği bir adamı görse adile çağırarak ahbablık ederdi, yirmi sene görmediği bir adamı görse hemen tanıır, «Filân kadının oğlu Filân hoş geldi» diye ayağa kalkıp sıçrardı.

Ahmed Dedenin koynu, koltuğu, koyun, siğir, keçi, kuzu, karaca, ceylan boynuzlularla

doluydu. Bazı kimseler fal için giderler, Ahmed Dede'ye: «Hani benim boynuzum» diye sorarlardı. Ahmed Dede boynuzunu suran kimse genç ise küçük, yaşlı ise büyük bir boynuzu koynundan çıkarıp gösterirdi. Boynuzunu suran adam bekâr olursa, ona:

— Daha senin boynuzun bitmedi, derdi.

Bazı hıristiyanlar ve yahudiler kıyafetlerini değiştirip müslümanlarla birlikte Ahmed Dede'ye giderlerdi. Dede, müslümanlara güleriyüz gösterir fakat hıristiyanlara ve yahudilere arkasını dönerdi. Bir gün Evliya Çelebi müslüman, hıristiyan ve yahudilerden mürekkep bir kafilere katılarak Ahmed Dede'ye gitmişti. Dede müslümanlarla ahbablık etmiş, hıristiyanlarla yahudilerin yüzlerine bile bakmamıştır. Evliya Çelebi, kafilere arasından birini göstererek:

— Ahmed Dede, bununla da ahbablık et-sen, deyince, Kasımpaşalı meczub:

— O çıfttır, diyerek hiddetlenmişti.

Herhangi bir kimse:

— Ahmed Dede sana boynuz vereyim, bana biraz oyna, dese divane Ahmed hemen a-yağa kalkar, sağ elinin parmaklarını sıktıkça leylek sesine benzeyen bir ses çıkararak oynardı. Bunun için herkes Ahmed Dede'ye çokca boynuz getirirdi. Boynuz getirenlerden biri aradan bir ay geçtikten sonra tekrar gelip:

— Hani benim boynuzum, dese Ahmed Dede hemen elini koynuna sokar, o kimsenin getirdiği boynuzu çıkarır, teslim ederdi. Evliya Çelebi, Ahmed Dedenin üç defa «Kâbeye gidesin» dediği adamın mutlaka Kâbeye gittiğini de rivayet etmektedir.

**

Hasköy, eskiden bahçelerile şöhet kazanmış bir semti, Bağlarında limon, turunc, kebbat, yetiştirilir, hususile Küpeliogulları, Mordahay, Nesim, Kemal adlarındaki yahudilerin bahçelerinde yetiştirilen limon ve narların eşi pek az bulunurdu. Bunlardan başka Küpeliogullarının «Elma suyu», Tiryandafil adında bir Rumun misket şarabı da ayrıca meşhurdu. Rivayete göre Fatih, İstanbulun fethinden he-

men sonra çadırını burada kurmuş, Ak Şemseddin de kezalık burada oturmuştu. O zaman Ak Şemseddinin «Çamaşılık havuz» denilen yere bir servi fidanı dığı, bu servinin yeşil olmayıp ak çıktığı da söylenmektedir.

Hasköy civarındaki Sütlüceye İranlılar «Kendşir», Arablar «Rıbtai leben», Bizanslılar da «Galata» derlerdi. Fakat Türk devrinde «Sütlüce» denilmesinin sebebi, sütünün halis ve bol olmasıdır.

**

Unkapanı civarında «Cibali» tarihi mevki-lerdendir. Burası hakkında şöyle bir rivayet vardır: «Ceb» derin kuyu demektir. Arabların İstanbul önelerine ikinci gelişlerinde İslâm ordusunda Ali Ensari adında bir asker de bulunuyormuş. Ali savaş sırasında tutsak düşmüş, şimdi Cibali denilen yerde surun kulesine hapsedilmiş. Bundan dolayı oraya «Ceb-Ali» «Cibali» denilmiştir.

Cibali hakkında başka bir rivayet de biliyoruz: Cebe Ali, Arab ordusile gelen askerlerden değil, Fatihin ordusunda çarpışan kahrmanlardandır. Bu zat Mısırdaki Sultan Klavunun şeyhi iken İstanbulun fethinde bulunmak üzere Bursaya gelmiştir. Kendisine «Cebe Ali» denilmesinin sebebi, at çulundan bir cebe giymesidir. Cebe Ali Türk ordusile İstanbul önüne geldiği zaman ordunun Ekmeğe-başlığı üzerine almış ve bütün askere ekmeğe yetiştirmiştir. Hiç kimse sırrını öğrenememiş, yüzbinlerce kişinin ekmeğini bir fırında yetiştirmiş. askere pamuk gibi has ekmeğe yedir-miştir.

Fatih, gemilerini karadan Halice indirdikten sonra Cebe Ali, bu gemilere binmiyerek Tersane bahçesi önünde üçyüz Zeyni fakirle postlarını denize sermişler, def ve kudumlar çalıp zikir ederek postlari denizi geçmişler, Bizanslılar bunları görünce akıllarını kavbedecek hale gelmişler. Cebe Ali ve üç yüz Zeyni fakiri karaya yaklaşınca postlarını denizden alıp Cibali kapısından surlara saldırmışlardır. İstanbul fetholunduktan sonra Cebe Ali keramet gösterdiği için şehid düş-müştür.

Cibalinin biraz ötesinde Ayakapısı denilen yerde yatan «Aya Dede» de İstanbul fethinde bulunan kahrmanlardandır. Aya Dede üç yüz Nakşibendi fakirle Ayakapısından surlara saldırmış ve orada şehid olduğundan şehid düştüğü yere adı verilmiştir.

M. Halit BAYRI

Halk Şiiri Araştırmaları:

**Âşık Ömerin
Yeni Şiirleri**

— II —

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

— 5 — (*)

Çün koyup gitmek dilersin mihribanım tezee gel
Menzile ermek dilersen a sultanım tezee gel
Bu can hasta durmaz akar gözlerimden kanlı yaş
Dünyada tahammül yoktur nazlı yârim tezee gel
Ansızın Leylâ kopardı başıma kavgaları
Verme Mevlâm ben kuluna çektiğim şekvaları
Günbegün gezip dururum daima sahaları
Olmadan Mecnun misâli nazlı yârim tezee gel
can olan ÂŞIK ÖMER elbette cânan arzular
Dertliyim aybolmasın biçare derman arzular
Gözlerim yollarda kaldı vashım can arzular
Vâsılâ didar olayım şuh-(i) cihanım tezee gel

— 6 —

Kande gitiin ey benim zulf-i siyahım tezee gel
Dövüş oiaü âlem içre şems-i mâhım tezee gel
Rûz-ü şeb aşkında cânâ bendeni kıldın hilâl
Âsümane çıktı feryad ile zârım tezee gel

Gam yemezdim bari bir kez görsem izarın senin
Uğrama kavgaya sıhhatte ola nazik tenin
Mısr hazinesi değer o siyah ebruların
Beni abdal eyledin ey kalbgâhım tezee gel
Firkatınle gece gündüz ağlarım feryad edip
Anuben ah eylerim her demde ismin yâd edip
Kalmaçlı sabra kararım kendüyi berbad edip
Öldürürüm kendimi ben yüzü mahım tezee gel
Hasretinle gözlerimden yaş yerine kan akar
Aşkına ateşe düştüm sinemi od'a yakar
Muntazırdır leyi-â nehar gözlerim yola bakar
Der ki ÖMER ey güzeller içre şahım tezee gel

— 7 —

Mekân edeliden gönül kaş arasın sevdiğim
Savamadım serden aşkın macerasın sevdiğim
Kâfime kasdeyeyip gamzen havalandı yine
Akın etmesin benlerin çek sırasın sevdiğim
İftiralar eyleyip bin türlü bühan eyledin
Sana âşına oldukça billâh pişman eyledin
Hâtrım bir buse için sevdiğim kan eyledin
Hakkı saldım ben sanı Hak'tan bulasın sevdiğim

(1) Diğer bir varyantı için bk. Sadettin Nüzhet Ergun, Âşık Ömer Divanı, s. 203-204, No. 368.

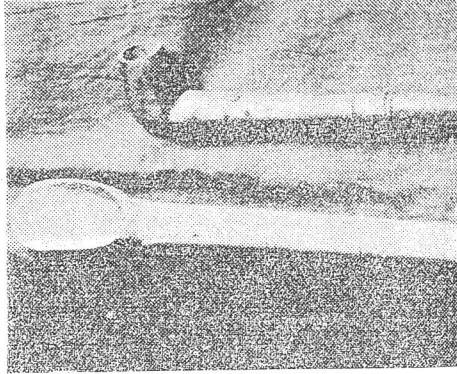
=> Çocuk Yaşayışı

Yazan: Ali Rıza YALGIN

Çocuk yaşayışına başlamadan önce bir iki söz söylemek isterim:

Biz Anadolu Türklerinde, kendini beğenmemek gibi kötü bir hastalık vardır. Meselâ, ilk mendil kullanan, ilk hava uçşları tecrübesi yapan, ilk çiçek aşısını tatbik ederek Avrupaya yayan bir millet olduğumuzu söylersek kimse inanmıyor. Halbuki bunu Avrupalılar nesrediyorlar.

Uludağda çocuk yaşayışı ve çocuk bakımı hakkındaki etütlere başlarken yine bu bahse intikal etmek istedim. IX. cu asırda Avrupa bir «Ördek» icat etti, bu ördek camdan ve çinkodandır. Hastahanelerde yerinden kalkamayan

Üstte erkek, altta bir kız çocuğu sübeği

Ahdim olsun sevmeyim hercai cânan tövbeler Seni sevip ettim ise cürm-ü isyan tövbeler Gel başışla cürmümü oldum peşiman tövbeler Tanrı urmaz kulun yüzüne karasın sevdiğim Çoktandır el sunmadın AŞIK ÖMER biçareye Zerre denli bakmadın bu hâtir-ı viraneyeye Uğruna serler verirken gelmedin gamhaneyeye Bi-tekellüf bezm-i ağıyâre varırsın sevdiğim

- 8 -

Sen de ben gibi bana âşık olasın sevdiğim Hep bana etüklerin bir bir bulasın sevdiğim Gülistan-ı hüsnüne nâr-ı hazanı uğradıp Bir açılmış gül gibi âhir solasın sevdiğim Aşıkım var iken ağıyar ahdini gütmeye deyu Canıma kâr etti lütf et bana cevri etmeye deyu Uymayıp ağıyâre şahım bir yere gitme deyu Sevdikçe bilmem kime minnet kularsın sevdiğim Kimse hiç mâni değildir var safa ile ana Kimler öğretili sana kim var cefa eyle ana Sen cefadan fariğ ol gel bir vefa eyle bana Ben sana yanmış dedim gönlüm alasın sevdiğim Bilmedin kadrimi ağlağın yazık ben kemteri Akimim nay(i) eyleyip dardınla oldum serseri Handedir AŞIK ÖMER der vakt ola kim herbiri Edinmiş bir duası kulasın sevdiğim (?)

Mikmet DİZDAROĞLU

Hastaların idrarları ile yatakların kir-lenmemesi için icat edilen ördek, acaba Türklerce malûm değil miydi? İşte şimdiki buna dönmek zorundayız.

Türkler çok eski zamanlardanberi SÜBEK adını verdikleri bir âleti kullanmağa başlamışlardır. Bu âletler iki türlüdür: biri hastalara ve ihtiyarlara mahsus, diğeri çocuklara ait sübeklerdir. Çocuklara ait sübekler küçük, hasta ve ihtiyarlara ait olanlar büyüktür.

Biz bu yazıda Uludağda gördüğümüz çocuk sübeklerinden bahsedeceğiz. Zaten tek örnek vermeği karar altına aldığımız için bu da kâfidir.

Çocuk sübekleri: (1)

İki türlü çocuk sübeği olur: biri kızlara mahsus diğeri de erkek çocuklara mahsus sübeğdir. Aşağıdaki fotoğrafta görüleceği gibi erkek sübeği ile kız sübeği arasında yapım farkı ayrı ayrıdır. Vaktiyle hasta ve ihtiyarlar için bu sübekler ölçülü olarak sipariş ile yapılı-

diğına dair elimizde vesikalar vardır (2).

Yine isterseniz inanmayınız asrı belli olmıyan çok eski günlerden itibaren Türkler Avrupalıların buldukları «ÖRDEK» i «SÜBEK» adıyla hem hastalarında ve hem de çocuklarında kullanmışlardır.

Bizim çocuk sübeklerimiz 3/18 ölçüsünde şimsirden yapılır. Erkek çocuklara ait olan sübekler tıpkı pipo gibidir (3).

Kızlara ait olan sübeklerin ise ağızları yassı bir haldedir. Bu sübekler emlik çocukların tenasül âletlerine bir miktar pamuk ile yerleştirilir, sonra çocuğun apuş arasından ve arkasından çıkarılır ve ondan sonra çocuk güzelce belenir, sübek ucu beleşin dışına kalır. Belek işi tamamlanınca sübeğin ucu beleşin altından dışarı çıkarılır. Beşik evin içinde ise sübeğin akarına bir oturak konur. Çocuk çişini yapınca altını ıslatmadan sidiği beşikten dışarıya dökülür. Bu suretle çocuğun annesi saatlerce çalışmağa vakit bulur.

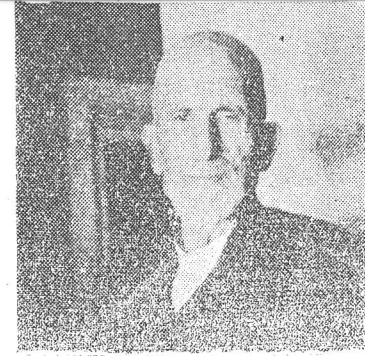
Türk çocuk bakımları âdetlerinin en eski bir örneği olan bu âlet hâlâ Uludağ ve çevresinde hattâ İstanbul muhîlünde yaşamaktadır. Orta Anadolu da hâlâ sübeği bilmez, bunun yerine onlar çorak dedikleri bir nevi toprak kullanırlar.

(1) — Divan-ı Lâgat-üt-Türk: «Çocuk çüküne ÇUBEK der ve aynı kitapta bu âletin adı SİBEK'tir». (Cilt I, sayfa 388-389).

(2) Uludağ Akçakoyunlu yürüklerine verilen fermanlarda sarahat vardır. (Bursa Müze Arşivi Şer'i Mahkeme sicilleri - B 186/239 -)

(3) Macaristana gittiğim zaman Peşte Etnografya müzesine bu sübeklerden bir çift hediye götürmüştüm. Peşte Etnografya müzesi müdürü derha! bunları ağzıma koyarak «pipo» demişti. Kendisine bunların pipo olmadığını, sübek olduğunu söyleyince hayretler içinde kalmıştı.

NOT: Uludağda çocuk çüküne ÇUBEKLİK denmektedir. Yoksa SİBEK'in adı SÜBEK'tir.

Merhum Konyalı Aşık Mehmet YAKICI

Garip Destanı

Elim elim derim ellirim irmez
Gözüm gözüm dirim gözlerim görmez
Kadir Mevlâm bana bir iyilik vermez
Dağıttı bağımı, bahçemi benim.

Başım başım disem ağrıyor başım
Dişim dişim disem sızlıyor dişim
Bulunmaz dünyada emsalim eşim
Kaptırdı elimden bütçemi benim.

Kırıldı dünyada kanadım, kolum
Kötüye uğradı şu benim halim
İnsanı tarımar ediyor ölüm
Dağıtır mirasa akçamı benim

Söyleyen dillerim lal oldu kaldı
İnsanlar işini Mevlâyâ saldı
Tahsildar evlere hacize geldi
Aldılar altından keçemi benim

Hakka doğru daim şu benim özüm
Kimseye geçmiyor asla bir sözüüm
Asrı oldu Dünya açtılar yüzüm
Aldılar yüzümden peçemi benim.

Ne var ki dünyaya göğüs gerende
Bir fayda yok imiş ahbap, yarende
Baykuş gibi kaldım ıssız örende
Karanlık yaptılar gecemi benim.

Açılışın bahçende gonca güllerin
Dert görmez Dünyada yanan ellerin
Aşık Mehmet söyler senin diilerin
Duadan unutan hocamı benim.

Mâniler

- V -

Derleyen: İMAMOĞLU İsmet

109
Kar yağar ügüm ügüm
Elinde yaldız güğüm
Kör olasıca gözüm
Ne dün gördü ne bugün

110
Mangal maşasız olmaz
Konya paşasız olmaz
Oğlanlar asker olmuş
Kızlar kocasız olmaz

111
Pilâv pişti yemen mi
Kalk gidelim demen mi
Saat beşten sonra da
Bize gelin demen mi

112
Gidene bak gidene
Boyu benzer fidana
Ben kurban canım kurban
Üç arşunluk gardana

113
Karşıda gördüm seni
Gül idin derdim seni
Öpmeye kıyamazdım
Ellere verdim seni

114
Bir taş attım iğdeye
İğdenin irisine
Annem beni verecek
Yiğidin birisine

115
Bağa gel bostana gel
Gülünü destele gel
Beni burda bekletme
Talandan hastalan gel

116
Güle çıktım gülmedim
Gülden düştüm öimdedim
Altın dişli yârimi
On beş gündür görmedim

117
Bahçelerde hurmayan
Yeşil başlı turnayım
Senden başka seversem
Gençliğime doymayım

118
Bahçelerde pırasa
Dallarına kar yağsa
Kızlar kocasız kalıp
Erkeklerle yalvarsa

119
Şu dağdan aşan gelin
Al giyin kuşan gelin
Kocan çirkin sen güzel
Gayret et boşan gelin

120
Odan odama karşı
Odam çarşuya karşı
Gel beraber gezelim
Dosta düşmana karşı

121
Kayalardan kalk ta gel
(Y)ılan ol da ak ta gel
Sana bıyıklı derler
Bıyığını kırk ta gel

122
Evlerinin direği
Kardan beyaz bileği
Yârinden ayrılanın
Elbet yanar yüreği

123
Tabancam dolu saçma
Gel güzel benden kaçma
Her yerimde yarem var
Bir yare de sen açma

124
Aliç alıca benzer
Aliç kılıca benzer
Şu kızı da sorarsan
Boklu bülüce (pilîç) benzer

125
Kayaların kunduzu
Koyuna verin tuzu
Tuzu koyun niynesin
Bekâra verin kızı

126
Şu dağda meral gezer
Zülfünü tarar gezer
Dağ bizim meral bizim
Yad avcılar ne gezer

127
Ben bir küçük cezveyim
İçi dolu hazneyim
Verin benim yârimi
Yaylalanızda gezmeyim

128
Havada uçan kırlangıç
Kanadı angıç angıç
Beni yârden ayıran
Kan kussun avuç avuç

129
Kaleden iniyordum
Çağırсан dönüyordum
Derdinden kibrît oldum
Üfürsen sönüyordum

130
Ay ayın ışığı
Elinde bak kaşığı
Neredeydin dün gece
Koynumun yakışığı

131
Şam yolun Halep ettim
Eğirdim kelep (ip) ettim
Ben bir çapkın yüzünden
Gençliğim telef ettim

132
Kalenin altı tandır
Yandır Allahım yandır
Beni bir çift kuş eyle
Yârin göğsüne kondur

133
Halepten çıktım yayan
Mendilim dolu payam
Ben sevdim eller aldı
Dayan yüreğim dayan

134
Urfa Urfa uç olur
Altın düğme tunç olur
Sevip sevip ayrılmak
Sonradan ne güç olur

135
Keten gömlek giyemem
Değme yâri sevemem
Ben bir güzel yâr sevdim
Utandırım diyemem

Bir: Divan Münasebetile:

Yapılan Bir Yanlışlıklar

Yazan: Raci DAMACI

Hakikaten zaman zaman Ankara Radyo-
sunda «Yurttan Sesler» servisinde içli bir ses
dinliyoruz. Biz, bu güzel ve içli sestem derin
bir haz duymuyoruz dersek, büyük bir haki-
kati ketmetmiş ve yalan söylemiş oluruz.

«Yurttan sesler» in hemen hemen hepsi
halkın ruhundan doğmuş, halkın kendi fitri
kabiliyetle kendi zevkine, kendi içine uygun
olarak bestelenmiş türküler, mayalar, mâniler,
koşmalar, divanlar bizim için çok değerli ve
baha biçilmez birer sanat hazinesi ve daha
doğrusu herbiri başlı başına Türkün ve Türk-
lüğün birer sanat destanıdır.

«Yurttan sesler» in sayın idarecisi Mu-
zaffer Sarısozen, müsaade ederlerse, kastı ol-
madığına kani bulunduğumuz ufak bir
yanlışlığa parmak basalım:

Yurdun her tarafından derlenen ve her bi-
risi ayrı ayrı kıymet taşıyan türküler, koşmalar,
divan ve deyişlerin halk duygusile yapılan
besteleri her ne kadar mahallî olarak tebdil
ve tahrifle söylene bile, bunların hepsi kendi
kendine ve başlı başına birer «Tek» dir. Me-
selâ, «Karacaoğlan, Zihni, Emrah, Köroğlu,
Sümmani, Âşık Veysel...» ayarında halk şâir-
lerimizin eser ve deyişlerinde herbirinin kendine
mahsus biri diğerine uymayan «Tek ağız» ları
vardır. «Karacaoğlan ağızı, Emrah ağızı, Süm-
mani ağızı, Köroğlu ağızı» gibi başlı başına te-
ferrüt etmiş ağızlar...

Ve yine bir Erzurum, bir Urfa mayası,
bir Harput hoyratı, ve bir Siverek ağızı, bir
Eğin, bir Sivas türküsünün hiçbiri diğerine
benzemez ve hepsinin ayrı ayrı beste ve a-
hengi vardır ve başkadır.

Evet bunlardan ara sıra birinin' diğerine
maledilmesi, öbürünün berikine uydurulması,
sözüldüyorsa da, halkımızın büyük bir kitlesi
bunları tamamiyle benimsemiş ve hazmetmiş
olduklarından, bu ufak tefek kusurları hoş
söreceklere kanaatindeyiz. Meselâ: Bundan ön-
ce rahmetli hemşehrim Faruk Kaleli'nin oku-
tuğu...

NOT: Gelecek sayımızda Hamit Zübeyr
Kosay'ın kaleme aldığı orijinal bir eser olan
«Süsmuş Saz» hakkında M. Halit Bayrımın bir
yazısını bulacaksınız.

SON

duğu ve yaydığı «Erzurum Tatıyanı» nın bir a-
ralık Sivas'a maledilerek söylenmesi ve bilâ-
hare bu yanlışlığın düzeltilerek tekrar Erzu-
ruma çevrilmesi gibi... Bugün «Tatıyan» ın na-
sıl okunacağını her Erzurumlu bilir ve okur..

Sivas, Erzurum «Tatıyan» ını birinci dünya
savaşında Erzurumdan hicret ederek Sivas'a
gelen Erzurum muhacirlerinden iştmiştir. Da-
ha doğrusu, o vakit Sivasın çok kıymetli saz
üstadı ve benim de sevgili ve aziz dostum
- bilmem sağ mıdır - Saçlıoğlu Kemalın se-
defli sazının içli tellerine Tatıyan'ı bir bu-
çuk iki yıl emanet olarak yine Erzurumlular
vermişti.

İşte bu felâketli yıllarda memleketlerin-
den dur ve mahcur kalan Erzurumlular, her
suretle Sivasın müzik, şarkı, koşma ve tür-
külerini seve seve öğrendikleri halde, memle-
ketlerine döndükten sonra ne meşhur «Taşkı-
ran» ı ve ne de diğer türkülerini hiç bir zaman
kendilerine maletmemişlerdir.

Bunlar ara sıra vukua gelen ve çabuk
tüzelen yanlışlıklar olduğu için üzerinde dur-
mağı lüzumlu görmüyoruz..

Ancak, bundan birkaç ay önce «Edebiyat
âlemi» gazetesinin (31) ci sayısında «Bir di-
van münasebetiyle» başlığı altında okuduğu-
muz bir yazıda radyoda güzel sesile bize di-
vanlar okuyan «Nureddin Çamlıdağ» ın bir
yanlışlığına şahit olduk ki, bunun tesirinden
kendimizi geri alamıyoruz. Nureddin Çamlı-
dağ, her vakit radyoda merhum Seyyit Nigâ-
rinin:

Bülbül tek uyandım bir seher nağâh
Gördüm uğramışım bir mürgizare.
Aldım dem bedem tutuştum ey vah,
Yakıldım ve yandım nari mezare.

Kıtasile başlayan şiirini «Divan» namı al-
tında hem güfte ve hem bestesini yanlış oku-
duğu yetişmiyormuş gibi bu hususta kendisin-
den malûmat isteyen muharrir diyor ki:

«Bahis mevzuu divanı ancam Ahmet Cevdet
Yazıcı; Peygamber sülâlesinden ve halen Ma-
lalyada medfun olan Seyyit Nigâriye hayranlık
ve bağlılık hisleriyle kaleme almış. Kendi ken-
dine tuttuğu bir terrane ile Divan mısralarını
mırıldanır, ben de mânâlarını kavrayamadı-

ğım halde tuhaf bir hisle hayran hayran bakardım.»

Şimdi her şeyden önce Sanata heveskâr ve sanatın henüz başlangıcında bulunan bu genç; derin bir sevgi ve samimiyetle söyleyelim ki:

Kendilerinin de anlattıkları gibi «Mazisi eski ve çok eski» olan şiirin güfte ve beste-
sindeki ufak tefek yanlışlıkları bir tarafa bırakalım da yine kendisinin itirafına «Çocuk yaşından beri dinleye dinleye benimsemiş, âdeta kendinden bir parça haline sokmuş» olduğu divanın kimin malı ve bestesinin nasıl olduğunu söyleyelim:

**Bülbül tek uyandım bir seher nagâh,
Gördüm uğramışım bir gülizare.
Alıştım dem bedera yakıldım ey vah,
Tutuştum bend-i bend nari hazere.**

Kitasile doğru olarak başlayan bu şiir: Ahmet Cevdet Yazıcının değildir. Cevdet Yazıcının hayranı olduğu «Seyyit Nigârî» merhumun mürettep divanında mukayyed ve özmalıdır. Arzu ederlerse Divanın (331) inci sahifesine bakabilirler. O zaman aynı eserin son iki kütasını da okurlar:

**Gördüler beni kim hali perişan,
Cem oldu Eflâatun, Aristo, Lokman,
Nabzıma el vurdu bir bir Tabiban
Dediler derman yok buna ne çare.**

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Dergisinin 13 ilâ 24 sayılık senelik abonesi, üç 1 ilâ 24 nüshalık cilt abonesi ise beş liradır.

Bugüne kadar 15 sayısı çıkmıştır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI'na abone olun ve onu dostlarınıza

tavsiye edin.

Gayemiz, dergimizi 32 sayfaya çıkarmak ve fiyatını bugünkü seviyede tutmaktır.

**Zehr-abımı çektim zülf-ü şehmarın,
Fitnesine düştüm çeşm-i saharın,
Vakta ki uğradım dârına yârin
Hallac-ı tek oldum çekildim Dar'e.**

Merhum Seyyid Nigârî, Azerbaycan edebiyatı tarihinde yer almış ve şöret yapmış Türkçe ve Farsca mürettep Divan sahibi bir zattır.

Aslan Karabağın Zengezor ve Çejemlu köyünden olup, Seyh Hacı Hamza efendi namile maruftur. Nigârî ise mahlasıdır (*). Merhum hemen bir asra yakın bütün ailesile birlikte Karabağdan hicret ederek Türkiye'ye gelmiştir. Malatyada değil, halen Amasyadaki Türbesinde medfundur. Ailesinin bir kısmı bugün Amasyada mevcuttur. Nigârî merhumu Azerbaycandan ziyâde Türkiyemiz ve bilhassa Doğu ve Orta Anadolumuz daha yakından tanımış, onun Nureddin Çamlıdağ'ın Divan diye okuduğu ve gerekse bestelenmiş diğer birçok şiirleri vardır. Bunlar bugün dahi halk arasında seville seville okunmaktadır. İşte bir tanesini Türk Folklor Araştırmaları Dergisinde neşrederek sözüme nihayet veriyorum:

**Niçin ağlamayım kulmayım feryad,
Giriftarı aşkın binevasıyım..
Leylinindir Mecnun Şirinin Ferhad;
Ben de şeyh Nigârın müptelasıyım.**

**Neylerim dünyayı, neylerim malı,
Neylerim keşmiri, neylerim şalı,
Ben divanı aşkım zülfün pamalı,
Serveri hubanın bir gedasıyım..**

**Halka rindanın çalarım nay'ın,
Giriftarım aşkın çekerim yay'ın,
Tanımazam mezhep, bilmezem âyin,
Kiliseyi aşkın Mesiha'sıyım...**

**Zahiri Melâmî Bâtını bîkin,
Peymansesi memiu, bađesi rengin,
Sahn-ı meyhanede seccade nişin,
Zümre-i rindanın müktedasıyım.**

**Ey Seyyid Nigârî, ey aşkı tuğyan,
Ey âşık-ı şeyda, ey kâr-ı afgan,
Karûban-ı aşka menem sarûban,
Ferhad-ü Mecnunun rehnumasıyım..**

Raci DAMACI

(*). Mir Hamza efendinin şahsiyet ve şiirleri hakkında ayrıca bir yazı yazacağız.

Sarkışlalı Aşık Veysel

— 2 —

Yazan: İhsan HİNÇER

Değerli âşığa sordum:

— Ankaraya ilk defa ne zaman gittiniz?

— 1933 de Cumhuriyetin 10 uncu yıldönümünde bir Cumhuriyet destanı yazdım. Nerede okudu isem çok beğendiler. Bu destanı bir de Ankaraya varıp Atatürk'ün huzurunda okumaya karar verdim. Çorum, Yozgat, Çubuk yolu ile Ankaraya gittik. Bu destanı Atatürk'e okuyacak, mükâfat alacaktık. Fakat bütün gayretimize rağmen ilk günlerimiz hüsrân içinde geçti. Nerede ise aç bile kalyorduk. İshacı köylü Hasan efendi isminde birisi bizi evine alarak iki ay misafiri etti. Ona, Ankaraya çalılıp çıkılarak para toplamaya gelmediğimizi, destanımı Atatürk'e okumak için geldiğimizi anlattık.

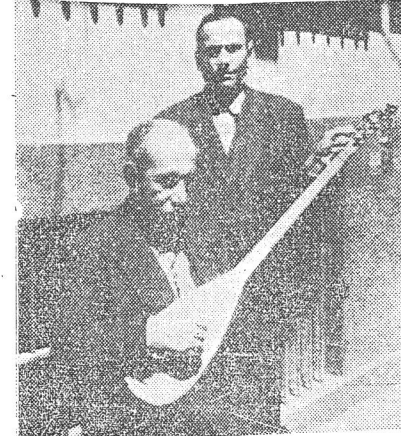
Bunun üzerine Hasan efendi:

— Benim tanıdığım bir mebus var. Ona meseleyi açayım. Belki derdimize merhem olur, dedi. Ertesi gün mebus geldi. Bize köyünüze dönmemizi tavsiye etti. Bu gibi şeyler burada sökmeye.. dedi. Fakat bizim sazımızı ve destanımızı dinleyince; durun bakalım, belki bir şeyler yaparız. Hâkimiyeti Milliyedeki bir mebus arkadaşımıza işi açayım, dedi. Fakat iki gün sonra bu gibi işlere vasıta olmayacağını haber verdi. Biz kara kara düşünmeye başladık. Sonunda yatağımıza girip yattık. Gece yarısı olmuş, hâlâ uyuyamamıştım. Akluma bir fikir gelmişti. Hemen İbrahimi uyandırdım:

— İbrahim, dedim, yarın biz kalkıp, Hâkimiyeti Milliyeye gazetesine kendimiz gidelim. Gazetecilere halimizi arz edelim.

Ertesi sabahleyin erkenden sokağa çıktık, sazımızın tellerini değiştirmek için çarşıya doğru yollandık. Sırtımızda köyümüzün dokumasından yapılmış şal ceket ve şalvar vardı. Bizi bu kıyafetle çarşıya girerken gören bir polis yolunuzu kesti:

— Bu kılıkta çarşıda dolaşmak yasaktır, dedi. Çarşıya girmemize mâni olmağa çalıştı. Ne ise bir kolayını bulup İbrahim gitti, çarşıdan yeni tel aldı, geldi. Sonra da Hâkimiyeti Milliyeye gazetesini arayıp bulduk. Bu defa da

Veysel, genç arkadaşı Veysel Erkiñçia

kapıcı yolunuzu kesti. Zorla içeriye bir haber gönderebildik. İçeriden bizi çağırmişlar. Yazı işleri müdürü olduğunu sonradan öğrendiğimiz bir beyin huzuruna götürdüler. Ona destanımızı verdik. Saz çaldık, okuduk. Bizden bazı bilgi aldı. Resmimizi çekti. Resmimizin ve destanımızın ertesi gün gazeteye basılaca-

ğını söyledi ve bize 8 lira destan parası verdi. Destan ertesi gün basıldı. İkinci, üçüncü gün aynı destanı tekrar tekrar bastılar.

Aşık Veysel'in âmâ olmasına rağmen o tertemiz yüzü derin bir tebessümle aydınlandı:

— Ve, dedi, bizi çarşıya sokmayan polis, iki gün sonra bize rasladığı zaman bizden özür dileyerek, kusurunu affetmemizi tekrar tekrar yalvardı. Bu hâdise hiç hâtırimdan çıkmaz.

Çok geçmeden Ankara Halkevinden adresimize bir haber geldi. Bizim için halkevinde bir toplantı yapılacaktı. Bizi bu toplantıya çağırıyorlardı. Gittiğimiz zaman bizi orada İshak Refet Işıman ile Necip Ali Küçük karşıladı. Daha sonra memleketimize döndük. Fakat sık sık Ankaraya gidip geldim. İstanbula gittim. Plâklara en sevilen türkülerimi okudum.

— Köy Enstitülerinde musiki öğretmenliği yaptığımızı söylüyorlar. Bu hususta bize biraz malûmat verir misiniz?

— 1940 ta İbrahimden ayrılıp, Küçük Veysele birleşmiştik. Ankaraya gelişimizden birisinde bizi ilk defa Sivasta Şairler Bayramına çağırın Kutsi Tecerle görüştük. O zaman, Ülkü dergisinin müdürlüğünü yapıyordu. Yanında maarifçi İsmail Hakkı Tonguçla Ferit Oğuz Bayır da vardı. Hoş beş sırasında bize köy enstitülerinde musiki öğretmenliğini kabul edip etmiyeceğimizi sordular. Derhâl kabul ettik. Bunun üzerine iyi bir aylıkla bizi musiki öğretmenliğine tayin ettiler. Her sene bir enstitüde hocalık yaptık. Bu suretle 1942 de Arifiye, 1943 de Hasanoğlan, 1944 de Çifteler, 1945 te Gökçöy, 1946 da Yıldızeli ve 1947 de de Lâdik köy enstitüsünde vazife görerek, köylü gençlerimizi millî türkü ve sazlarımızla, halk musikisi vâdisinde yetiştirmeye uğraştık. Lâdikte hoca iken Konyanın yetiştirdiği, genç ve aydın halk sazi ustalarının Mazhar Sakman da orada bando hocalığı yapıyordu.

— En büyük saadetinizin ne olduğunu ve oabileceğini anlatır mısınız?

Aşık Veysel, insanın ta ruhuna nüfuz eden içli ve olgun bir sesle:

— Bu emek verdiğim yolda muvaffak olduğumu görmek bahtiyarlıktır. dedi. Gönül öyle bir şeydir ki, bir yaz mevsiminde bulutların birdenbire havayı karartması gibi, en neşeli bir zamanda bir mânianın da ortaya çık-

ması içinde derin akisler bırakmaktadır. Şu halde size en büyük acımı da söyleyeyim. Gençlerde İstanbul radyosunda okumaya ve çalmaya gittik. Sıramıza daha yarım saat kadar vardı. Alt kata girdik. Âma olduğum ve yaşıma da 56 yı bulduğu halde bir yer bile göstermedi, otur demediler. Fakat yanımda bir hanım sesi peydah olduğu anda, ona hemen binbir iltifat savurup, sandalye değil, hem de koltuk ikram ettiler. Fakat, demin de dediğim gibi bunlar, bir yaz bulutu gibi gelip geçen şeylerdir. Gönülümü alanlar, beni takdir edenler eksik olmasınlar. Onların bu iltifatı bana yeter.

— Memlekete ne zaman döneceksiniz?

— Buraya bu defa beş plâk doldurmaya geldik. Bugün yarım onları doldurunca memlekete gideceğiz. Esasen harman zamanıdır. Gitmemiz lâzım. Tam sekiz aydır gurbetteyiz.

— Çoluk, çocuğun var mı?

— Evliyim. İki oğlum, dört kızım var. Bu ikinci âilemdir. İlk eşimden de iki çocuğum olmuştu; fakat Allah ikisine de ömür vermedi.

— Basılan şiir kitaplarınızın isimlerini söyler misiniz?

— «Deyişler» ve «Sazımdan Sesler» adında iki kitabım basıldı. İkisi de tez zamanda bitti. «Sazımdan Sesler» in üçüncü baskısını da bu sene yaptım.

— Köydeki vaziyetiniz ne haldedir. Çift çubukla uğraşır mısınız?

Veysel Şatır'ın bu sorusu üzerine yüzü güldü:

— Anlatayım, dedi. Bizim köy taşlık olduğundan ekinleri elle yolarız. Tırpan işlemez. Köyümüze bir misâl vermek ve örnek olmak üzere 8 dönümlük bir tarlaya seftali, armut, dut ve elma ağacı ile yetmiş tane de Kanada Kavağı diktim. Hepsini yetiştirdi. Bunları bana ahbabım olan nessim Bedri Rahmi Eyüboğlunan kardeşi gönderdi. Kendisi Arifiye Köy Enstitüsünde öğretmendir. Esasen bizim köyde ilk defa patatesi yetiştiren de babam-şu. Şu ölümlü dünyada ne misâl olursak o kalır.

Aşık Veysele soracağım suallerin hemen hemen hepsi bitmişti. Kendisini fazla yormuştum. Müsaadesini isteyerek yanından ayrıldım. 20 nci asır Türk halk musikisinde ve edebi-

Ayı ile Keçi

Yazan: Celâl KİŞMİR

inde.

Bu dünyada ayı da var, kurt da; biz gelelim keçimize.

Ana keçi her gün yiyecek getirmeye giderken yavrularına tenbihlerdi:

Öt getirdim yemeye
Süt getirdim içmeye
Kulaklarımda su da var
Açın kapıyı ben geldim

Demedikçe kim olursa olsun? İsterse sakallı babanız olsun, sakın kapıyı kimselere açmayın.

Tilki, horoz derdinde, kurt, topal eşek peşinde. Fakat ayı!... O hınzır, ana geçinin söylediklerini sakladığı yerden duydu, ne söylendiye hepsini işitti. Öyle ya oğlancıkların eti daha tatlı gelir aylara. Kıtır kıtır, çıtır çıtır yeyiverirler.

Yatında muhakkak ki, yeri bulunacak olan âşkın iki koşmasını aşağıya alıyorum:

S A Z I M A

Ben gidersem, sazıma sen kal dünyada

Gizli sırlarımı âşikâr etme

Lâl olsun dillerin, söyleme yâda

Garip bülbül gibi altızar etme.

Gizli derlerimi sana anlattım

Çalıştım, sesimi sesime kattım

Bebe gibi kollarımda yaylattım

Hayali hatır et, beni unutma.

Bahçede dut iken bilmezdim sazı

Bülbül konar mıydı daima bazı?

Hangi kistan aldın sen bu avazı?

Söyle doğrusunu gel inkâr etme.

Benim her derdime ortak sen oldun,

Ağlırsam ağladın, gülersen güldün,

Sazım, bu sestere turnadan m'aldım?

Pençe vurup sarı teli sırladım.

Ay geçen, yıl geçer, uzarsa ara,

Giyin kara libas, yaslan duvara;

Yanımdan göğsünden açılır yara,

Yâr gelmezse yaralarım elletme.

Sen petek misali, VEYSEL de arı,

İnleşir beraber yapardık bahı;

Ben bir insan oğlu, sen bir dut dalı

Ben babamı, sen ustamı unutma.

B E N D E

Kimin meftunuyum, kimin mecnunu

Anlaşımaz böyle bir hal var bende

Tâbirsiz üriya, keşfettim bunu

Sevgi bende, sevdâ bende, yâr bende.

Her nereye baksam onu görüyüm

Aynaya bakarsam beni görüyüm

Yayılmış damarda kanı görüyüm

Cesdede yerleşmiş gizli sır bende.

İnsanlar «dolu» dur, hâli değildir

Sarrafin altunu pulu değildir

VEYSEL serse mgzer deli değildir

Beni mecnun eden ateş, kor bende..

İhsan HİNÇER

Ayı az sonra kapıya geldi:
Ot getirdim yemeye
Süt getirdim içmeye
Kulaklarımda su da var
Açın kapıyı ben geldim

Dedi. Oğlaklar baktılar bu sözler aynı analarınki gibi ama, ses, o ses değil:

— Haydi oradan dediler. Anamızın sesi daha inceydi bizim.

Ayı gitti bir koca karıdan bir yumurta aşırıp içti. Tekrar küçüklerin kapısına geldi:

Ot getirdim yemeye
Süt getirdim içmeye
Kulaklarımda su da var
Açın kapıyı ben geldim.

Dedi, oğlaklar bunun üzerine:

— Elini bir göster de görelim dediler.

Bir de ne görsünler koskocaman, kapkara bir el!

— Haydi oradan anamızın eli daha beyazdı bizim. dediler. Ayı ters yüzü gitti, bir değirmenciye vardı:

— Ya dedi, unlarsın elimi, ya da da seni yerim.

Değirmenci ne yapsın? Unlasa kur tülacak ama undan olacak. Unlamazsa ayı yutacak. İyisi mi ayıyı unladı, az sadaka çok belâ savar kabilinden canını kurtardı.

Ayı yine oğlakların kapısına geldi:

Ot getirdim yemeye
Süt getirdim içmeye
Kulaklarımda su da var
Açın kapıyı ben geldim.

Dedi.

Oğlaklar:

— Elini göster de bir görelim. dediler.

Analarının eli gibi beyaz bir el görünce:

— Eh öyleyse kapıyı açarız dediler.

Ayı içeri girer girmez hemen ikisini yutuverdi. En küçük kilere saklandı. Ayı aradı, taradı küçük oğlakçı bulamadı.

Akşam olunca ana keçiye küçük oğlak olanı biteni anlattı. Ana keçi ben ona gösteririm diyerek ayının arkasından yürüdü. Ama yanına bir iğne iplik, bir bıçak almayı unutmadı. Ana keçi altı ay bir güz gidip te bir arpa boyu yol alınca baktı ki ayı bir ağacın altında horul horul uyuyor. Karnı da dümbelek gibi şişmiş. Hemen elindeki bıçakla ayının karnını yarıp iki oğlağı kurtardı. Üstelik ayının açılan karnına yüz okka taş koyup dikti. Ayı uyanınca yerinden kalkamadı. Az sonra da karnına yığılı taşlar yüzünden öldü.

O günden sonra üç oğlak annelerinin sözünden dışarı çıkmadılar ve gürlüp oynaya büyüdüler. **Celâl KİŞİMİR**

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik aboneli 300, altı aylık aboneli 150 kuruştur.

Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

İdare yeri: Yeşildirek, Necip Ef. Sok. No: 24 — İstanbul

Basıldığı yer: M. S I R A L A R Matbaası

Hisar

Aylık sanat, fikir, edebiyat dergisi

Ankara'da çıkar

Yıllık aboneli: 3 liradır.

Öncebeci - Ankara

Sabahleyin

ŞİİRLER

Yazan: Osman ATTILÂ

Fiatri: 1 liradır

Bu emsalsiz şiir kitabı hakkında kısa zamanda 50 küsur yazı yazılmıştır.

Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Operatör

Dr. CAVİT GÖNÖR

Genel Baş, Boyun, Göğüs, Karın, Tenasül Uzmanları. Kol, Bacak, Damar ve Kemik

Hastahaneleri Müdürlüğü

Estetik ameliyatları yapar.

Günün 24 saatinde acil hastaları kabul eder

Tele: Müayenehanesi: 25645 - Ev: 25620

Recepit Okulcaşbaşı No. 13

Bilgi

İstanbul Müellimler Birliği organı

Tavsiye ederiz.

P. K. 700 - İstanbul

Dinamik Yaşlar

Neşredici: Yaşlar

Aylık Maaşlar - Fikir - Sanat

Dergisi

Posta kutusu: 21 - Konya